

LEIDŽIA ALKALIO

LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1988 m. birželio mėn.

Talkos Nacionaliniame parke

Į mūsų gražujį ezerą kraštą atkeliaavo šilta, saulėta vasara. Tokie orai vilioja poilsiautojus, turistus, veitinius gyventojus iš šviesius kvepiančius pušynus, skaidrių vandenų pakrantes.

Kaip sutinka Lietuvos TSR nacionalinis parkas lankytokus šiemet? Kaip jis peržemėjo? Mums, žmonėms, ši žiema buvo lengva, nešalta, tačiau mūsų miškams tai buvo įnorinė, pridariusi daug netvarkos juose žiema. Gruodžio mėnesio viduryje iškritęs gausus ir drėgnas sniegas miškuose išlankstė, išlaužė ir išvertė labai daug medžių. Ypač nukentėjo jaunuolynai. Nacionaliniame parke sniegas išlaužė apie 20 tūkst. ktm. O kur dar kiti išlaužti, užšlamstti miškai.

Miškininkai tutoj pat ėmësi šalinti stichinės nelaimės padarinus, valyti Nacionalinio parko miškus. Užšlamstintas miškas parke ne tik bado akis. Tai ir įvairių miško kenkėjų židiniai, ir puikios salygos gaisrams. Tačiau miškininkai nepajęgūs visa tai sutvarkyti artimiausiu laiku — per dideli plotai, darbo apimtys.

Siekiant greičiau sutvarkyti miškus po stichinės nelaimės, rajono LDT vykdomasis komitetas 1988 m. vasario 16 d. potvarkiu „Dėl miško snie-

golaužių likvidavimo“ įpareigojo ne žemės ūkio paskirties organizacijas padėti miškininkams apvalyti miškus. Organizacijos gavo konkrečius plotus, medienos paruošimo planus, darbą turėjo atlikti ar bent pradėti pavasarį. Tačiau vasara jau išibėgėjo, o daugumas organizacijų dar nepradėjo miškų valymo.

Nelaimės atveju paprastai daugiau tikimasi pagalbos iš gamtosugininkų. Gamtos apsaugos draugijos respublikinė taryba nuo balandžio pabaigos organizuoja talkas iš respublikos miestų bei rajonų. Parko miškus jau valė Šiaulių, Kapsuko gamtosugininkai, respublikinės tarybos aktyvas. Rugpjūčio mėnesį numato atvykti gamtosugininkai iš Kalnaiadių, Panevėžio, Trakų.

Mūsų rajone yra per šimtą gamtos apsaugos draugijos pirminių organizacijų, kiekvienoje vidutiniškai 30 narių, — tai jau nemažas talkininkų būrys. Visi didžiuojamės, kad Nacionalinis parkas yra čia pat, šalia mūsų, tačiau šan-

dien jam labiau reikalinga konkreti parama. Gegužės mėnesį Nacionaliniame parke talkininkavo melioracijos eksplotavimo valdybos, rajono vykdomojo komiteto darbuotojai, Sniečkaus 2-osios vidurių mokyklos mokytojai. Jų darbu miškininkai patenkinti. Birželio 4 d. minint pasaulinę aplinkos apsaugos dieną, vietoj iškilmingo minėjimo ir gražių kalbų, gamtosaugos draugijos rajono skyriaus aktyvas nusprendė keletą valandų padirbtėti Nacionaliniame parke. Atvykusieji i talką dirbo tikrai nuoširdžiai, tačiau tikėjomės kur kas gausesnio talkininkų būrio. Atvyko vos trečdalis.

Gamtos apsaugos draugijos talkininkų jėgomis jau sutvarkyta 25 ha miško Nacionaliniame parke. Jame padirbėjo beveik 150 talkininkų. Nemaža darbų parkę atliko rajono talkininkai balandžio mėnesi gamtosugininkai iš Kalnaiadių, smėlingus šaltus saulės

atokaitoje. Augalas apkibes tankiai baltais plaukeliais. Akinaimai balti žiedai su ryškiu geltonais kuočiais vidurinėje linigumoje ant ilgų plonų stiebų, tddėj plukių ploteliai vilnija sidabriš-

žių grupė — tai žydi lieknosis plukės (Anemone silvestris L.). Jos panašios į baltažiedes plukes, kurios pražysta anksti pavasarį miškuose. Lieknoji plukė, nors ir giminaitė baltažiedei, daug kuo skiriasi nuo jos. Drėgno miško ji nemégsta, o apgyvendināta sausus žvyringus skardžius, smėlingus šaltus saulės

kai balta spalva. Nuostabus vasaros reginys! Lieknoji plukė yra pietinių kraštų augalas, todėl pas mus pasitaiko retai. Respublikos vakarinėje dalyje ji neuauga, kiel dažnesnė Aukštaitijoje. Pasitaiko po keletą šimtų kv. metrų sąžalynų. Dauginas sėklomis, bet auga labai lėtai. Tik po 10–12 metų pradeda žydėti. Nacionaliniame parke auga dviejose vietose.

Neskinkime lieknųjų plukių. Jos saugomos Gamtos apsaugos ištatymo. Be to, nuskinti žiedai nūvysta tą pačią minutę.

Bronius ŠABLEVICIUS

PASTEBĖJIMAI

* Aukštą medžių visi vėjai užgauna.

* Tiesūs medžiai — rastų broliai.

* Dėl kelių balanų medžius kerta.

* Saulė šviečia visiems, tačiau nustebta medži mažiau spinduliu pasieka.

* Ant palinkusio karklo visos ožkos lipa.

* Klevą prie sodybos sodina, kas žalbo bijo.

Surinko Algirdas GIRULIS

Padavimai. Sakmės. Pasakojimai.

Nepaprastas lydekačias

Almajos ežere mano senelis žveliaavo. Tai anas naktį pamatė labai didelį liudekaitį. Tai anas žeberklais jam kaip davė, neišlaike žeberklo — ir nuvejo su žeberklais tas liudekaitis.

Anie dviejuos buvę. Sako, susalom, išsyrem kraštan, sukūrem

ugnį ir atsigulėm. Sako, mūs užmigta. Tai tada, sako, pamatė: ateina žeberklai iš ezero, o nei žmogaus, nei žuvies. Anys prie sienojo gulėjo, ir kaip davė štite žeberklai medin, tai visa geležnis sulindo.

(Ignalinos kraštas.—V., 1966, p. 305. Užrašyta Ginučių k. iš Kazio Ruko, 84 m. Užraše N. Vėlius 1964 m.)

Dainuojančios laumės

Šeniuo būdavo tokios laumės, ilgom kasom, gražios. Tai jos Palūšėj gale Galo Praustuvio, lig krūtinės būdavo vandenys. Tai kai tik saulelė nusileisdavo, tai laumės ir dainuodavo. Bet žodžiu nesupras. Žmonėm inkryjejų dainos, balsas inkryrus, net žmo-

gu spaudžia. Teip dainuodavo nuo saulės ažsileidimo lig dyvilytės valandos nakties.

Tai tik žvanai jas išbaidė — naktys kunigas liepdavo žvanais žvanyt.

Tai jau seniai teip buvo, nuo Paringio degimo laikų.

(Ignalinos kraštas.—V., 1966, p. 300. Užrašyta Gaveikėnų k. iš Adelės Vaickuvienės, 71 m. Užraše J. Aidulis 1964 m.)

Didelė žuvis

Plaukė laiveliu du žvejai iš Meironių. Jonas Liepinys ir Valčeka Ivaškevičius. Jie žuvavo. Jiems besiūlant, pakilo labai didelė bangos, ir iš ežero pasirodė labai didelė žuvis, panašiai kaip arklio galva, ir labai skubiai, i jų laivą plaukė. Jie išsigando ir vos pabėgo į kranta.

(Laumių dovanos.—V., 1979, p. 34. Užrašyta Palūšėje iš A. Burėno, 69 m. Užraše J. Dovydaitis 1964 m.)

Po žiemos sesijos, visą žiemą ir pavasari gyvenome sva-
jonėmis ir laukim. Norėjosi
kuo greičiau vėl atsidurti iau-
nuju geografų draugėje, savo
akimis pamatyti žemėlapje
smalsiai tyrinėtą Nacionalinį
parką.

Pagaliau atėjo taip lauktos
dienos, — birželio 20-ąją.
Jaunuji geografų mokyklos
(JGM) klausytojai susirinko
i vasaros mokomają ekspediciją.
Ši kartą Lietuvos TSR na-
cionaliniame parke. I mėlyną-
jų ežeru kraštą su dideliu no-
ru pamatyti, sužinoti, išmok-
ti ir pailsėti suvažiavo moks-
leiviai iš visų Lietuvos kamp-
pelii.

Isikūrėme Nacionalinio par-
ko stovyklavietėje netoli Mei-
ronių kaimo. Kokia nuostabi
ir nepakartojama gamta, ko-
kiros tyros ir raminančios mė-
lynos ežerų akys. Gaila tūk,
oras mūsu nelepinio. Pirmasias
dienas pyle beveik kaip iš už-
sispypusio daržininko laistytu-
vo. Vienok paskutinė ekspedi-
cijos diena buvo saulėta ir
šilta, gamta tarsi skubėjų at-
siygtinti už itin lietingą sa-
vaite.

Jaunieji geografai nepabū-
go lietingo oro, neprarado
giedrios nuotaikos, penutrūko

vadovų organizuojamos moko-
mosios iškylos, vyko ekspedi-
cijos pradžioje numatyti ren-
giniai. Buvo surengtos botani-
kos, dirvotyros, landšaftyros,
kraštotoyros praktikos, kurias
vedė jaunieji mokslininkai.

Jaunuji geografų ekspedacija

dėstytojai, studentai. Per pen-
kias ekspedicijos dienas, man
regis, gavome daugiau žinių apie mus supančią aplinką nei per visus mokslo metus bendrojo lavinimo mokykloje. Va-
karais protą ir kūną minklin-
davome vjektorinę, žaldimuo-
se, varžytuvėse. Prie liepsno-
jančio laužo įigai netildav-
davies dainos, vis neužtak-
davo laikę pasidalyti išpu-
dziaisiais ir sumanyvais.

JGM — nepaprastai įdomi
ir drąsiai galima sakyti, labai

naujoviška, pačių mokinų entuziazmu besiremianti mokykla. Kiekvienas iš jos dalyvių didžiausiai ir pati nuoširdžiausiai ačiū turime tarti Jaunuji geografų iškūrėjui ir pagrindiniams organizatoriams doc. Rimantui Krupickui, R. Krupickas ir jo pagalbininkui sužadino mumyse tolesni geografinių žinių troškimą, pasakino domėtis mus supančia aplinka, padėjo igyti pirmuosius mokslinius gamtotyrinio darbo įgūdžius. Norime padė-
koti ir Lietuvos nacionalinio parko darbutojams, padėjusiemems ekspedicijai jaukiai išskirti ir taikinusiems pravedant botaninę bei kraštotoyri-
nę praktiką.

Greitai prabėgo penkios ekspedicijos dienos, net ne-
pastebėjome, kaip atėjo laikas atsišveikinti ir išsisiskirti. Lai-
mė, neilgam, dalis rugpjūčio mėn. vėl susirinks i A. Gorodeckio organizuojamą kraštotoyrinę ekspediciją, o likusieji pasimatys JGM žiemos sesijos metu. Todel sakome ne viso gerė, o — iki naujų susitiki-
mu JGM.

Ilona VASILIAUSKAITE
Druskininkų 3-osios vidurinės
mokyklos moksleivė

MŪSŲ PAMINKLAI

Vargonai — istorijos paminklas

Jei ilgiau tenka pabūti Palūšė-
je, jei dažnai tenka matyti prie
XVIII amžiaus respublikinės
reikšmės architektūriniu ansambliu
poilsiautojų ar turistų susibū-
rusią minią, imi nejučiom many-
ti, kad gyvename kultūros kles-
tėjimo laiką, kai prisiliestri prie
meno tapo vos ne pagrindiniu po-
reiškiu. Neabejoju, kad šis unika-
lius ansamblius jau daugumos pla-
čiai žinomas.

Norėčiau supažindinti su Pa-
lūšės bažnyčioje esančiais vargo-
nais, kurie prieš keletą metų
itraukti i Lietuvos TSR vadinės
reikšmės kultūros paminklų sąra-
šą. Šie vargonai įdomūs kaip ge-
rai išsilaike ir dabar grojantis
XVIII—XIX a. pagamintas (tiksli
data nežinoma) muzikos instru-
mentas.

Jų autorius ir dirbtuvė nežino-
mi. Prospektas pasižymi santūri-
mis, paprastomis formomis. Vir-
šaus užbaigimas primena baroki-
nės stilistikos šios rūšies iengi-

nius, tačiau labai supaprastintas.
išlaikytas tik bendras tam stiliu
piešinio charakteris.

Vargonų tribūna, prie jos pa-
rapeto prišliaetas prospektas ne-
priestarauja savo formų sprendi-
mu santūriam bažnyčios interjero
charakterui. Pats instrumentas
yra vienu manualo. Dešimties re-
gistrų griežykla įrengta kairėje
pusėje.

Prospektas fasadinė plokštuma
suskaityta vertikaliai į tris pag-
rindines nevienodo aukštingumo
ir pločio dalis. Centrinėje, žemes-
niojoje — ploni aukštų garsų
vamzdžiai, sutelkti dviejose
laukeliuose. Lenktas frizas ir
profiliuotas karnizas šią centri-
nė dalį lankščiai susieja su šoni-
nėmis dalimis, kurių laukeliuose
patalpinti didžių žemų garsų
vamzdžiai. Vertikaliu visu vam-
zdžiu ritmą atkartoja skaidantieji
prospektą plokštumą piliastrai,
laikantieji visą kompoziciją už-
baigianti lankstytą karnizą. Ver-

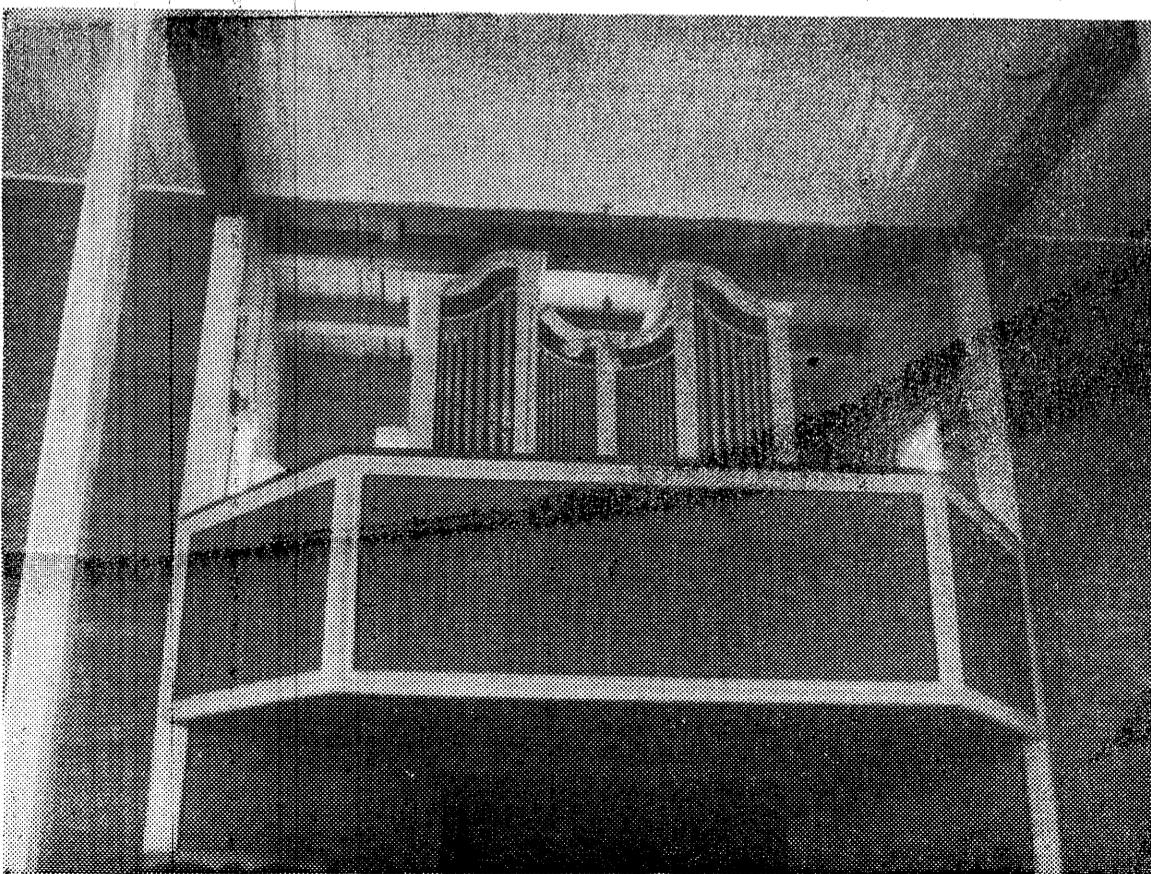
tikalų ritmą pagyvina vamzdžių
burnelių ištريžos eilės. Visa pros-
pektu kompozicija pasižymi poli-
ritmiskumu, pagrindinė linijų
krypčių lygsvara, kurią atitinka
ir spalvinimas (vamzdžiai pilki,
piliastrai ir karnizai balti, frizai
juodi).

Vargonų prospektas reikšmin-
gas pastatui kaip interjero archi-
tekūros dalis suderinta su visu-
mos charakteriu. Pasižymi santū-
riomis, paprastomis formomis,
komponavimo aiškumu, siluetu
komplikšumu.

Palūšės bažnyčios vargonai
pripažinti saugotinais ne tik kaip
neatiskiriamą bažnyčios interjero
dalį, vertingas muzikos instru-
mentas, bet ir kaip muzikos istoriją
Lietuvoje iliustruojantis pa-
minklas.

Elena ANDRASIUNIENE

Vyr. metodininkė rajono
kultūros paminklų apsaugai

Įdomu žinoti

* Pirmasis nacionalinis par-
kas TSRS paskelbtas Estijoje (1971 m.), antrasis Latvijoje (1973 m.), trečias Gruzijoje (1973 m.).

* Lietuvos nacionalinis par-
kas ketvirtas pagal savo am-
žių TSRS (paskelbtas 1974 m. kovo 29 d.).

* Didžiausiai iš visų TSRS na-
cionalinių parkų yra: „Pri-
baikalskij“ — 418 tūkst. ha,
„Sočinskij“ — 190 tūkst. ha
ir „Sevan“ — 150,1 tūkst. ha.

* Vidutinis nacionalinio parko dydis TSRS — 83,5 tūkst. ha.

* Lietuvos nacionalinio par-
ko dydis — 30,2 tūkst. ha.

* Lietuvos nacionalinis par-
kas yra žymiai mažesnis už kitų
Pabaltijo respublikų „Gau-
jos“ ir „Lahemos“ nacio-
nalinių parkų už jų didesni ir
atitinkamai daugiau kaip tris
ir daugiau kaip du kartus.

* TSRS didžiausia dalį vi-
so respublikos ploto naciona-
linių parkų teritorija užima
Arménijos TSR — 5 %

* Lietuvos nacionalinis par-
kas sudaro 0,47 % viso res-
publikos ploto, tuo tarpu kai
„Gaujos“ — 1,4 % Latvijos
TSR, „Lahemos“ — tiek pat
Estijos TSR.

* Kompleksinėje Lietuvos
TSR gamtos apsaugos schema-
je laikotarpiai iki 2000 m. nu-
matyta nacionalinių parkų užimamą teritoriją padidinti
iki 140 tūkst. ha, t. y. 2,1 %
respublikos ploto.

* Europoje didžiausia dalį
viso šalies ploto nacionaliniai
parkai užima Norvegijoje —
5,6 %. Didžiojoje Britanijoje —
5,6 proc. ir Islandijoje —
4,8 %

Parengė
Aringas GORODECKIS

Sakalas GORODECKIS

PILKAS SKROBLAS

Pilkas skroblas — beržo brolelis,
Saulėn skubančios liaunos šakelės.
Skyrė miškas jų savo žvalgiu,
Kai išauga jaunuoliu smagiu.
Melsvas aukštis — dainų paslaptis,
Po juo vagos laukais nepaklys.
Brangū lobiai giliai sukrauti,
Saugo rūpesti žemė budri.
Dailros skroblas ir liūsta drauge,
Debesų sniego bokštai aure,
Lyguma iš safyrų žydrių,
O aš pilkas pilkuoti turiu.
Slama vėjas prigludęs šalia:
— Tave saulė nubrauks ugnele,
Tave saulė nubrauks ugnele,
Šviesi girių, kaip beržas šile.

Judita VAICIŪNAITĖ

PUŠIS

Rankos po galva. Mėlyna
pušis —
kaip raketa, kaip gotikos
detali.
Isuko mus į saulės pilnā dalią
planetos nežiūrima ašis.
Skaidria derva apteknisi,
skardi
pušis — be kirvio skambesio,
be pjūklo...
Kaip saulės strofą, strėlę, kaip
stebuklą
jų atskambant girdžiu širdy.
Lyg burė skleidžiasi sunkia
šviesi,
ir šviesios valandos per gaublį
skuba...
Ir statmena į rausvą saulės
kubą
pušis sastingo aukščio ilgesy.
I dangų įtempta — ji
neatpliš...
Melsvai kaip spiritas kaltra
čia degu.
Iš kaikieno dar nerašytų sagų
padovanota mums — erdvė,
šviesa, pušis.

B. Šablevičiaus nuot.